

„the narrator and hero”, „author’s beginning”. Image of the author described as a defining element of a multi-dimensional works of memoir, which are explained as it in two main aspects – the narrator and ‘protagonist. Emphasis added to the narrative level in the form of „a hero” or „forms of authorial presence” depends on the type of story and highlight the role of the author in the course of events.

Key words: memoirs, image of the author, author’s beginning, narrator, hero, perception.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2013 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Галич О. А.

УДК 82091.161.2

О. В. Федотенко

**ІНТЕРПРЕТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ХИМЕРНОГО РОМАНУ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ
В ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ:
ЖАНРОВО-СТИЛЬОВИЙ АСПЕКТ**

Художня проза другої половини ХХ століття характеризується багатогранною стильовою палітрою. Вона активно обговорювалася в журнальній та газетній критиці, на Всесоюзних з’їздах письменників. Дослідники стверджували тенденцію до поглиблення епічного мислення, його ліризацію, романтизацію та інтелектуалізацію, акцентували на посиленому інтересі з боку митців до оновлення, „освіження” форм і засобів зображення дійсності. Так, учасники „круглого столу” журналу „Вітчизна” (1981р.) зазначали про тяжіння сучасної української прози до символізму, універсальної метафори-жарту, параболи при вирішенні гострих сучасних суспільних проблем [24, с. 147], про здатність романного мислення яскраво виявлятися в осягненні філософії епохи, в узагальненні суспільного досвіду, у своєрідному поєднанні ретроспекції із перспективою, глибокому осмисленні пам’яті людства і її значення для прийдешніх поколінь [24, с. 153, 154]. Чільне місце в літературній панорамі означеного періоду відводилося химерному напрямку, що плідно розвивався поруч із конкретно-аналітичним та лірико-романтичним.

Химерний роман як яскраве, естетично складне, неоднозначне явище української прози одразу привернув увагу критиків. В 1980 – 1981 рр. у журналі „Дніпро” та газеті „Літературна Україна”

відбулися дискусії, присвячені жанрово-стильовим пошукам сучасної прози. Журнал „Вітчизна” провів „круглий стіл” з теми „Сучасний український роман у контексті світової літератури” у якому взяли участь Г. Вервес, К. Шахова, Ю. Покальчук, М. Жулинський, К. Шудря, Д. Затонський, І. Зуб. Тогочасний літературний процес активно обговорювався в щорічниках „Рік 75” та інших до 1985 року, у збірнику матеріалів V пленуму правління Спілки письменників України 12 – 13 квітня 1978 року, у доповідях IX Міжнародного з’їзду славистів (1983), у збірнику досліджень „Художнє розмаїття сучасної радянської літератури” за редакцією Л. Новиченка (1982) тощо. З того часу і до сьогодні робилися активні спроби окреслити межі поняття „хімерна проза”, визначити її генезу, причини появи, жанрово-стильові особливості та місце на літературній карті України. Але єдиного, уніфікованого погляду на це літературне явище наразі немає. Мета нашої статті – дослідити й проаналізувати, систематизувати й узагальнити літературознавчі набутки стосовно жанрово-стильових рис химерного роману як складової химерної прози.

Химерний роман зародився в Україні в XIX столітті, однак поняття на означення цього явища з’явилося пізніше, з виходом роману О. Ільченка „Козацькому роду нема переводу...” 1958 року. Витоки химерної традиції в українській літературі дослідники закономірно пов’язують з періодом бароко, творчістю І. Котляревського, Г. Квітки-Основ’яненка, М. Гоголя, О. Стороженка, М. Коцюбинського, Лесі Українки, М. Йогансена та інших. Спираючись на давню традицію (літературну і фольклорну), химерна проза продовжує розвиватися і далі, модифікуючись в жанрово-стильовому плані відповідно до запитів культурно-історичної доби.

Причини, що викликали оновлення зазначеного жанру в другій половині XX століття, були пов’язані з тогочасним літературно-мистецьким життям, активізацію якого викликали: 1) „хрущовська відлига”, що породила особливу атмосферу духовної свободи, сподівання на українське відродження, яка, однак, вже з другої половини 60-х років почала пригасати, і „з’явилися новіші регламентації в мисленні, нові обожнення „єдино правильного” марксистсько-ленінського літературознавства” [16, с. 283]; 2) масштабні процеси в суспільно-політичному житті людства (крах колоніальної системи, виникнення багатонаціональних монополій, дисидентські рухи, науково-технічна революція, загроза екологічної катастрофи тощо). Зміни в суспільній свідомості й психології, в суспільних настроях впливають на мистецтво, зокрема літературу, де відображаються актуальні проблеми, провідні ідеї, що є складовою духовного досвіду народу. А. Погрібний зазначає, що ускладнення відносин людини з дійсністю передбачає й неминучу ускладненість художнього мислення, образної тканини, стилю взагалі. Тому митці разом із традиційними використовують і різні засоби

„стисненого узагальнення” – легенда, притча, міф, символ, які відзначаються універсальністю структури, сприяють виявленню сутності явищ і процесів [21, с. 147]. На нашу думку, відбулася не так *ускладненість* стосунків між людиною і дійсністю (адже вони ніколи простими не були), як змінилася якість цієї складності. Ціла структура стосунків відійшла у минуле, тому література починає корелювати з новою дійсністю: висуваються нові ідейно-філософські концепції, теми, конфлікти й характери, оновлюються жанри, стилі, форми, прийоми, використовуються різноманітні засоби поетики. Поява нової стильової течії, на думку О. Ковальчука, завжди мотивується не необхідністю сконструювати новий художній світ (його не вигадеш, бо він завжди постає як результат естетичної оцінки життєвих явищ, що відображаються), а прагненням пізнати в реальній дійсності певні явища, які не піддаються художньому інтерпретуванню виробленими вже засобами [11, с. 124].

Важливим аспектом у розгляді жанрово-стильових особливостей химерного роману 60 – 90-х ХХ століття є визначення конкретних факторів, що обумовили його появу в цей період, бо вони якраз і визначають художню специфіку цього жанру. А. Погрібний вбачає такі причини, по-перше, в безпосередній зацікавленості письменників у різного роду умовних формах як одного із засобів інтелектуально-філософського об’ємного пізнання людського буття та, по-друге, в „захисній реакції літератури”, де переосмислення фольклорного „минулого” стає спасінням від стереотипізації, нівелювання, від агресивної „масової культури” [20, с. 25]. Схожі думки висловлюють І. Дзюба та А. Горнятко-Шумилович, зазначаючи, що вся химерна проза загалом виросла з потреби подолати пісний натуралізм і „описательство” [7, с. 13] та стала реакцією на так званий виробничий роман з його мовним усередненням і зведенням людини до стандарту [6, с. 14]. Цікавою в цьому аспекті є думка М. Стрельбицького, який пов’язує появу химерного роману з широкою популярністю мультиплікаційного кіно, лялькового театру з репертуаром не для дітей, де деформованість малюнка, маріонетковий спектакль і являють оголену сутність подій і характерів, додають у свіжості бачення [23, с. 111]. Інші дослідники переконані, що тяжіння сучасної літератури до казки та фольклорного символу відображає гостру потребу теперішньої урбанізованої людини [9, с. 61], що звернення до фольклоризму, міфологізму, „химерності” обумовлено письменницькими пошуками художнього інакомовлення, алегорії в умовах жорсткої цензури, тотального пресу національної літератури [8, с. 167].

На відміну від літературознавців, лінгвіст Л. Масенко вбачає причину появи химерних творів і сам факт звернення письменників до бурлескно-пародійного напряму в тогочасній мовній ситуації в Україні. Химерний роман, вважає дослідниця, з’явився „як реакція

літературного писемного варіанта мови на кризу, що її переживає усне мовлення, як спроба літературної компенсації занепадаючого просторіччя. На великому ареалі української мови над нею нависла небезпека втратити живої уснорозмовної форми. Прагненням письменників зберегти і підтримати просторіччя і пояснюється, очевидно, спроба оновлення жанру, що традиційно спирався на просторіччя” [15, с. 32]. Думка Л. Масенко з приводу мовного питання слухна, але, на наш погляд, вимагає доповнення й уточнення. Починаючи з 30-х років ХХ століття мовна політика радянського керівництва на теренах України була спрямована на нещадне втручання у внутрішній розвиток української мови, на штучне зближення її з російською і знищення як незалежного мовного утворення. Поступово вилучалися питомі риси української лексики, фразеології, а також деякі словотвірні та граматичні форми і замінювалися кальками з російської. Наприкінці 50-х років О. Ільченко опублікував на сторінках „Літературної газети” пристрасну статтю на захист української мови, гостро висміяв різні кальки-покручі, які тоді агресивно впроваджували в мову засобів масової інформації та в повсякденне життя [4, с. 7]. А вже у 70-ті роки І. Кошелівець резюмував: „Зближення і злиття націй, яке тепер форсовано здійснюється, означає відмирання всіх національних мов й експансію російської мови їх коштом” [13, с. 32]. Тому, на нашу думку, письменники-химеристи намагаються зберегти не стільки просторіччя, скільки все багатство української мови як найважливішого духовного джерела нації, її генетичного коду.

Таким чином, оновлення жанру химерного роману в другій половині ХХ століття обумовлено зовнішніми та внутрішніми чинниками. Підтримуючи думки багатьох дослідників, ми визначаємо, що головною причиною цього стало прагнення письменників зберегти власне національне обличчя (мову, традиції, звичаї), відстояти і донести до читача свою мистецьку позицію, погляд на життя і світ в період жорсткого ідеологічно-політичного пресу. В умовах глобалізації та намаганні влади асимілювати народ, перетворити його в єдиний радянський конгломерат, ховаючись за красивим гаслом „дружба народів”, відбувається збіднення мови, стирається почуття патріотизму, поняття нації, сім’ї, змінюється спосіб життя. В цей час і з’являється химерний роман, що став на сторожі самобутності нації як ознака спротиву митців такому процесу. Це закономірно призвело до змін і в глибинних структурах художньої творчості. Саме химерна форма викладу життєвого матеріалу, де своєрідно розкривалася актуальна тема особистості і суспільства, особистості і народу, дала можливість цим творам побачити світ у радянський час.

Серед романів і повістей, які дослідники традиційно зараховують до химерних, найчастіше фігурують такі: „Козацькому роду нема переводу, або ж Мамай і Чужа Молодиця” О. Ільченка, „Лебедина згря”, „Зелені млини” В. Земляка, „Зорі й оселедці” „На ясні зорі”

В. Міняйла, „Жбан вина”, „Кам'яне поле”, „Жорна”, „Ворожба людська” Р. Федоріва, „Ірій”, „Замглай, або В'язка небилець”, „Самотній вовк” В. Дрозда, „Левине серце” П. Загребельного, „Перо золотого птаха”, „Страж-гора” С. Пушика, „День” В. Стефака, „Оглянься з осені” В. Яворівського, „Манускрипт з вулиці Руської” Р. Іваничука, „Позичений чоловік, або ж Хома невірний і лукавий”, „Життя феномена”, „Парад планет” Є. Гуцала, „Женя і Синько” В. Близнеця, „Сіроманець” М. Вінграновського, „Хроніка з міста Ярополя” Р. Іваничука, „Дім на горі” В. Шевчука та інші. Але однозначної думки щодо їхньої „хімерності” досі немає. Через естетичну складність явища його межі не достатньо чіткі. Деякі химерні твори фігурують як приклади інших жанрових видів прози, як-от: філософської, фантастичної, інтелектуальної, експериментальної. Одні й тіж романи різні дослідники називають параболічними, притчевими, психологічними, біографічними, лірико-філософськими з елементами міфологізації тощо. Труднощі у визначенні приналежності творів до тієї чи іншої стильової течії виникають тому, що химерна проза синтезує в собі багато прийомів, притаманних іншим жанровим різновидам роману. Тому і сьогодні стосовно приналежності деяких творів В. Шевчука, В. Дрозда, В. Земляка, В. Міняйла до химерного напрямку критики сперечаються. Наприклад, М. Стрельбицький відносить діалогі Земляка та Міняйла до прози монументального історизму. О. Онишко вважає, що роман-балада „Дім на горі” В. Шевчука виразно тяжіє до „хімерних” творів своїми формальними ознаками, окресленими образами, поетичним ладом, провідними ідеями [18, с. 197], а Н. Козачук пропонує розглядати твір цього письменника або як авторську модифікацію химерного роману, або як інтелектуальний роман з ознаками „хімеристики” [12, с. 10]. Сам В. Шевчук, підтримуючи думки зарубіжного вченого М. Павлишина, критично ставиться до означення своєї прози як „хімерної”, вважаючи її своєрідною естетичною дискусією з цим напрямом. Проте письменник погоджується з І. Денисюком, що химерність його творів підпорядкована інтелектуалізації тексту і тому може бути потрактована як неохимерність [5, с. 177 – 178].

Отже, стильовий синкретизм закономірно породжує розходження в інтерпретації жанрово-стильових особливостей химерного роману і у визначенні його головних рис.

Химерний напрям отримав свою назву від підзаголовка твору О. Ільченка „Козацькому роду нема переводу...”, що визначався як „український химерний роман з народних уст”. Академічний тлумачний словник (1970 – 1980) подає широку сітку лексичних значень слова „хімерний”. Ось частина з них. „Химерний” – який викликає подив, незвичний, чудернацький; потворний; сповнений несподіванок; вередливий; нездійснений, нереальний, неправдоподібний, складний, незрозумілий, заплутаний тощо [1, с. 58]. Багатозначність трактувань

цього слова обумовила його наукову невиразність і викликала пошуки „літературознавчого” відповідника. Тим паче, що визначення О. Ільченком жанрового різновиду свого роману, на думку критиків, лише уточнювало своєрідність авторського задуму, характер образності, заснований на народних легендах, уявленнях, анекдотах, їх переплетенні з дійсними історичними фактами тощо. Прагнучи термінологічної конкретики, дослідники на основі доміантних стильових рис окремих творів висунули такі дефініції на окреслення химерної прози: „лірико-гротескова” (М. Стрельбицький), „лірико-химерна” (В. Панченко), „фольклорна”, „умовно-алегорична”, „фольклорно-алегорична”, „фольклорно-міфологічна”, „сказова”, „бурлескна” (В. Дончик), „умовно-іронічна” (Г. Сивокінь), „лірико-бурлескна”, „карнавальна-вертепна” (Л. Новиченко), „фольклорно-філософська” (Г. Насмінчук). Але термін „химерний” міцно закріпився в лексиці літературознавців, і сьогодні на його недосконалість не нарікають, вважаючи адекватним літературному виду, який спирається на власну письменницьку та фольклорну традиції (В. Чайковська). Запропоновані ж критиками назви яскраво демонструють жанрово-стильову полігранність творів цього напрямку, зумовлену різним ступенем застосування багатоманітних засобів і прийомів художньої умовності, яка і становить основну рису поетики химерної прози.

Химерний роман є одним з найбільш досліджених в жанрово-стильовому аспекті. Цьому дискусійному питанню присвячували свою увагу В. Дончик, М. Ільницький, Л. Новиченко, А. Погрібний, М. Стрельбицький, А. Кравченко, В. Брюховецький та інші. Але однакості вчених щодо критеріїв визначення головних рис химерного роману досі немає. А. Погрібний, наприклад, вважає, що такі твори химерно поєднують в собі „ліризм, романтичність і епічність; політ фантазії, міфологізацію і реальність, навіть побутовізм; гротескність і пародіювання; неймовірну ускладненість стилю і його прозорість, простоту; сміх і драматизм”. На думку дослідника, найбільш яскравими ознаками химерної прози є: 1) крайня розкутість писання і уяви, що включає, як правило, елемент фантастичності і сміху; 2) вільна, але цілеспрямована деформація часово-просторових зв’язків і відношень; 3) вага філософсько-епічної думки [20, с. 25]. Л. Новиченко зазначає, що це твори „...яскраво умовного стилю, насичені фольклорним, іноді фантастичним елементом, який іде від казки, легенди, сказання, здебільшого пронизані гумором, але ж нерідко обернені лицем і до романтики та лірики, що може мати навіть замріяно-елегійний відтінок ...” [17, с. 137]. В. Панченко вважає, що химерність химерних романів полягає у неосяжності сюжетного часу, несподіваному переплетенні різних стилістичних шарів – лірики, гротеску, патетики, іронії [19, с. 142]. А. Горнятко-Шумилович серед спільних рис химерних творів виділяє буянню образного бачення,

асоціативну розкутість, багату мовну стихію, сплетення подій буденних і незвичних, багатомірність художнього переказу тощо [6, с. 11].

А. Кравченко розглядає химерний роман як оригінальний різновид філософського прози і називає характерними його ознаками наявність глибокого ідейного підтексту розповіді, використання умовних форм, переосмислення фольклорної символіки, яскраво виражений ліричний струмінь розповіді, іронію, гумор, тяжіння до включення елементів інших жанрів, синтезу різноманітних стилістичних пластів [14, с. 124]. До деяких з названих рис дослідник ставить із застереженням, бо в різних химерних творах названі ознаки або присутні в неоднаковій мірі й відіграють неоднакову роль, або не актуальні взагалі. Наприклад, гротеск і фантастичні умовні образи справедливі щодо романів О. Ільченка, П. Загребельного. Але не настільки важливе місце, наприклад гротеск, посідає у В. Земляка, В. Міняйла, В. Шевчука. Іронічність, гумор, бурлеск актуальні для трилогії Є. Гуцала „Позичений чоловік...”, П. Загребельного „Левине серце”, проте не властиві творам В. Шевчука, Р. Іванчука, Р. Федоріва [14, с. 15]. Принципово важливим видається акцентування дослідником на тому, що самі по собі умовні засоби і прийоми без „другого” плану розповіді не виконують жанроутворювальної функції [14, с. 71].

Жанрово-стильові особливості химерних творів активно вивчали й мовознавці. Наприклад, Л. Масенко вважає, що чітке визначення специфіки жанру химерної прози можливе лише за умови поєднання аналізу образно-змістового і мовностилістичного рівнів творів [15, с. 27]. На образно-змістовому рівні домінуючими ознаками дослідниця називає пародійно-комедійне начало, риси ексцентричності, гротесковості в розгортанні дії і змалюванні персонажів, а в мовностилістичному плані – орієнтацію на усне розмовне мовлення, семантично „низькі” мовні шари, установка на „простонародність”, пародіювання інших мовних стилів, головним чином, офіційних. О. Важеніна, орієнтуючись на химерну трилогію Є. Гуцала, акцентує увагу на прив’язаності до народного мовлення, ускладненості і запутаності тексту, багатстві, своєрідності, авторській видозміні лексико-фразеологічного фонду, прозорій мотивованості власних назв [3, с. 180].

Отже, мовностильові особливості химерних романів також відіграють важливу жанроутворювальну роль.

Всі дослідники визнають, що цілісність химерної прози визначити складно і намагаються знайти її „загальний знаменник”, стильову константу. В. Брюховецький, наприклад, вважає об’єднуючим чинником таких творів образ оповідача, який і зумовлює багатовимірність зображення, визначає інтелектуальну напругу співвіднесеності химерного й реального, їх обопільного злиття, взаємодії [2, с. 144]. В. Саєнко акцентує увагу на рисах народної сміхової культури, в якій „чортівня”, „марення”, „химери” змальовані

м'яко, гумористично, зовсім не страшні, сприймаються як щось натуральне і звичне [22, с. 22]. Але більшість літературних критиків вважають найістотнішою прикметою химерних творів фольклорність. Головним нервом цієї стильової течії, на думку М. Ільницького, є відчуття традиції, що проявляється в образі-концепції, в психології персонажів, у мікроструктурі художньої деталі [9, с. 51] та утвердження історизму як неперервності процесу життя. „Ця сила зв'язку поколінь в українській прозі найвиразніше пробилася крізь призму фольклорних асоціацій, фольклорного світовідчуття (вертепність цапа Фабіана в „Лебединій зграї“, піднесення небилиці до фольклорного образу в „Ірїї“ В. Дрозда, „історичні марення“ героїв роману „Оглянься з осені“ В. Яворівського тощо), але така призма не знижує вагомості проблематики” [10, с. 142]. Саме всеохоплююча природа фольклорного начала і є причиною жанрової багатотонності літературних творів [14, с. 53]. Хоча лунають думки, що при віднесенні того чи іншого твору до розглядуваного жанру фольклоризм не є визначальною рисою, бо він в химерній прозі є специфічним, орієнтованим передусім на створення гумористичного, сміхового ефекту [15, с. 31].

Переконливо звучить теза О. Ковальчука, що стильова константа жанру, його сутність визначається не яскравими художніми атрибутами, а типами естетичних структур, що моделюють характер стосунків героя з оточуючим світом [11, с. 124]. Тому саме форми театральності, які властиві народній обрядовості, побуту, громадському життю, організованому за театральними законами, становлять основу художніх особливостей химерної прози [11, с. 142]. Вона в такий спосіб виявляє тенденцію до змішування родових ознак, продовжуючи традиції барокової культури.

Отже, враховуючи вищесказане, варто акцентувати такі жанрово-стильові ознаки химерних романів: 1) синтез реального і умовно-фантастичного, що виростає з глибин народної творчості і зумовлює умовність ситуацій, образів, характерів; 2) стилістична поліфонія, спричинена особливостями оповідної манери; 3) інтелектуально-філософська наповненість творів; 4) багата мовна стихія.

Не дивлячись на те, що розглядові домінуючих рис поезії химерних творів присвячено значну кількість літературознавчих розвідок, стильова поліфонія і сьогодні не дає змогу критикам дійти однакості в деяких принципових питаннях. Тому вивчення химерного роману триває.

Список використаної літератури

1. Словник української мови : академічний тлумачний словник (1970 – 1980) : В 11-ти томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua>. **2. Брюховецький В.** Не садами Семіраміди / В. Брюховецький // Дніпро. – 1981. – № 4. – С. 141 – 147.

3. Важеніна О. Мовно-стильові особливості химерної прози / О. Важеніна // Лінгвістичні студії : Зб. наук. праць. Випуск 8 / укл. : Анатолій Загнітко (наук.ред.) та ін. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – С. 180 – 184. **4. Волинський К.** Уроки майстра : Олександрові Ільченку – 80 / К. Волинський // Літературна Україна. – 1989. – 22 червня. **5. Горнятко-Шумилович А.** Інтерв'ю з Валерієм Шевчуком / А. Горнятко-Шумилович // Інтелектуалізм прози Валерія Шевчука : дис... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 „Українська література”. – Львів, 1999. – С. 177 – 183. **6. Горнятко-Шумилович А.** Фольклорна образність „химерної” прози : Типологічні подібності „Лебединої зграї” В. Земляка, „Ірію” В. Дрозда і „Дому на горі” В. Шевчука / А. Горнятко-Шумилович // Українська мова та література. – 2004. – Ч. 15. – С. 11 – 14. **7. Дзюба І.** Рівень довіри : штрихи до портрета Володимира Яворівського / І. Дзюба // Українська мова та література в школі. – 1987. – № 7. – С. 13 – 21. **8. Дончик В.** Через правду життя – до істинної культури : розмова за „круглим столом” / В. Дончик // Прапор. – 1989. – № 8. – С. 167. **9. Ільницький М.** Схожесть несхожего / М. Ільницький // Вопросы литературы. – 1980. – № 11. – С. 36 – 67. **10. Ільницький М.** Від епічності... до епічності / М. Ільницький // Дніпро. – 1981. – № 12. – С. 137 – 147. **11. Ковальчук О. Г.** Український повоєнний роман : Проблеми жанрового розвитку : [навчальний посібник для студентів педуніверситетів спеціальності „Українська мова і література”] / О. Г. Ковальчук. – К. : Вища школа, 1992. – 174с. **12. Козачук Н. В.** Поетика інтелектуальної прози 1960 – 90 рр. : дис... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 – „Українська література” / Козачук Ніна Володимирівна. – Чернівці, 2007. – 230 с. **13. Кошелівець І.** Дещо про сучасний стан української радянської літератури / І. Кошелівець // Сучасність. – 1975. – Ч. 6 (174). – С. 20 – 36. **14. Кравченко А.** Художня умовність в українській радянській прозі / А. Кравченко. – К. : Наукова думка, 1988. – 126 с. **15. Масенко Л.** Химерна проза як традиційна мовностильова течія української літератури / Л. Т. Масенко // Мовознавство. – 1991. – № 1. – С. 26 – 33. **16. Наєнко М. К.** Історія українського літературознавства / М. К. Наєнко. – К. : Видавничий центр „Академія”, 2003. – 360 с. **17. Новиченко Л.** Стильові складники багатства сучасної прози / Л. Новиченко // Дніпро. – 1981. – № 7. – С. 135 – 144. **18. Онишко О.** Реальність химерного / О. Онишко // Вітчизна. – 1982. – № 11. – С. 197 – 200. **19. Панченко В.** Реальність розмаїття / В. Панченко // Дніпро. – 1981. – № 6. – С. 137 – 143. **20. Погрібний А.** Мода, новація, закономірність / А. Погрібний // Литературное обозрение. – 1980. – № 2. – С. 24 – 28. **21. Погрібний А.** Сучасний стиль : вдумливість пошуку й підступність моди / А. Погрібний // Вітчизна. – 1984. – № 12. – С. 145 – 153. **22. Саєнко В.** Апокаліптичний звір ізсередини : Поетика збірки „У череві апокаліптичного звіра” / В. Саєнко // Українська мова та література. –

2004. – Ч. 31 – 32. – С. 19 – 28. **23. Стрельбицький М.** Високосний рік роману / М. Стрельбицький // Жовтень. – 1982. – № 1. – С. 105 – 113. **24. Сучасний український роман у контексті світової літератури.** „Круглий стіл” „Вітчизни” // Вітчизна. – 1981. – № 10. – С. 146 – 164.

Федотенко О. В. Інтерпретація українського химерного роману другої половини ХХ століття в літературознавчому дискурсі: жанрово-стильовий аспект

Статтю присвячено розгляду жанрово-стильових особливостей українського химерного роману другої половини ХХ століття. Стильовий синкретизм закономірно породив розходження в інтерпретації його головних рис. Автор досліджує, систематизує та узагальнює літературознавчі набутки стосовно цього питання, а також акцентує увагу на причинах оновлення жанру химерного роману в соціалістичну добу, бо ними визначається його жанрово-стильова специфіка.

Ключові слова: химерний, химерний роман, жанрово-стильові особливості.

Федотенко О. В. Інтерпретація українського химерного роману другої половини ХХ століття в літературознавчому дискурсі: жанрово-стильовий аспект

Статья посвящена рассмотрению жанрово-стилевых особенностей украинского химерного романа второй половины ХХ века. Стилевой синкретизм закономерно породил расхождения в интерпретации его главных черт. Автор исследует, систематизирует и обобщает литературоведческие достижения относительно данного вопроса, а также акцентирует внимание на причинах обновления жанра химерного романа в социалистическую эпоху, поскольку ими определяется его жанрово-стилевая специфика.

Ключевые слова: химерный, химерный роман, жанрово-стилевые особенности.

Fedotenko O. V. Interpretation of the Ukrainian chimeric novel of the second half of XX-th age in the literary criticism: genre-stylistic features

The article is devoted consideration of genre-stylistic features of the Ukrainian chimeric novel of the second half of XX age. Stylistic syncretism appropriately generated divergence in interpretation of his main traits. The author researches, systematizes and summarizes study of literature achievements in relation to this question, and also accents attention on reasons of update of genre of chimeric novel in the epoch of socialistic realism, as they are determine his genre-stylistic specific.

Key words: chimeric, chimeric novel, genre-stylish features.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2013 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – канд. філол. н., проф. Пінчук Т. С.

УДК 811.161.2'42

І. М. Ходарєва

ТВОРЧІСТЬ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ

На сьогодні Павло Загребельний залишається одним із найпопулярніших українських письменників ХХ століття, хоча по-справжньому ще не осмислений і не оцінений, незважаючи на велику кількість літературознавчих досліджень, присвячених його творчості.

Мета статті – проаналізувати наявні літературознавчі й літературно-критичні ретроспекції в контексті літературного процесу кінця ХХ – початку ХХІ століть. Для досягнення мети поставлено завдання критичного огляду, осмислення й узагальнення досвіду праць сучасних критиків і літературознавців, в поле зору яких потрапляли твори Павла Загребельного.

У різні часи критиками доробку П. Загребельного виступали: В. Брюгген, З. Голубева, В. Дончик, М. Жулинський, Н. Зборовська, Р. Іваничук, М. Ільницький, О. Логвиненко, Т. Мимрик, Л. Новиченко, І. Осадча, В. Осоцький, М. Павлишин, Н. Санакоєва, Г. Сивокінь, О. Сизоненко, М. Слабошпицький, В. Фащенко, Р. Федорів, Л. Федоровська, В. Чумак, Н. Чухонцева, С. Шаховський, М. Шестопал, А. Шпиталь та інші. Автори прагнули через ідейно-тематичне, проблемно-конфліктне, жанрово-стильове багатство прози письменника розкрити художній метод, простежити еволюцію героїв, показати концепцію людини; проаналізувати образно-символічний словник доробку кінця 80-х – першої половини 90-х років, виділити вдале поєднання романтичної піднесеності та символічно-філософської місткості, визначити жанрові різновиди й модифікації історичних романів. Науковці звертають увагу на проблематику романістики письменника, композиційні, жанрові, стильові особливості його творів (праці З. Голубевої, І. Осадчої, М. Слабошпицького, В. Фащенка, Н. Чухонцевої). Зокрема, В. Фащенко вважає, що „Павла Загребельного особливо приваблюють три сфери людської діяльності: військово-патріотична, державно-історична й виробничо-творча” [1, с. 33].